

MEMÒRIA DEL CURS 2015-2016

Any de fundació: 1977

JUNTA DIRECTIVA

(Elegida en l'Assemblea General Extraordinària de Socis del 21 de maig de 2013 i el canvi de tresorer en l'Assemblea General Extraordinària de Socis del 10 de novembre de 2014)

Presidenta	DRA. FRANCESCA ESPAÑOL I BERTRAN
Vicepresidenta	SRA. ROSA M. MARTÍN I ROS
Secretari	DR. JOAQUIM GRAUPERA I GRAUPERA
Tresorer	SR. DIEGO MESA DE LOZAR
Vocals	DR. FRANCESC FITÉ I LLEVOT DR. JOAN VALERO MOLINA SRA. M. LLUÏSA CASTELLANOS RAYO SRA. NÚRIA FORTUNY I SOLÍS SRA. GUADALUPE MIRAS I BERNAL

Delegat de l'IEC	DR. ANTONI PLADEVALL I FONT
------------------	-----------------------------

Nombre de Socis: 403

• Agregats	22
• Agregats IEC	19
• Entitats adherides	135
• Mèrits	4
• Numeraris	223

En la reunió de la Junta General Ordinària del dilluns 11 d'abril de 2016 es va informar de la dimissió com a vocal de la Junta, per motius de salut, de la Sra. vocal Guadalupe Miras Bernal. Es va acordar també que de forma interina les gestions de les publicacions fossin dutes a terme pel vocal Dr. Joan Valero Molina,

atès que solament queda un curs acadèmic per tal que l'actual Junta acabi el seu mandat. També es va informar a l'Assemblea Ordinària de Socis de l'entitat del dilluns 30 de maig de 2016 per al coneixement de tots els associats. Des d'aquí agraïm la tasca feta per la Sra. Guadalupe Miras durant molts anys per a l'entitat.

I. Sessió inaugural

El dilluns 19 d'octubre de 2015 va tenir lloc a la Sala Nicolau d'Olwer de l'Institut d'Estudis Catalans (carrer del Carme 47, Barcelona) la sessió inaugural del curs 2015-2016. Va consistir en la conferència «La Fundación Santa María la Real del Patrimonio Histórico: un compromiso con la investigación, divulgación y conservación del arte románico», a càrrec del Sr. Pedro Luis Huerta, coordinador de cursos i publicacions de la Fundación Santa María la Real del Patrimonio Histórico.

La Fundación Santa María la Real va néixer de la idea de José Maria Perez González, més conegut com a «Peridis», de vetllar per la protecció i difusió del patrimoni històric-artístic medieval. El seu origen arrenca a la dècada del 1970 amb una restauració duta a terme a l'edifici que avui és la seu de la Fundació: el Monestir de Santa María la Real d'Aguilar de Campoo. Aquesta iniciativa, al capdavant de la qual es trobava Peridis, va ser promoguda des de l'*Asociación de Amigos del Monasterio*, creada per a tal finalitat i llavor de la Fundació. Ara bé, la fundació no només ha perseguit la difusió cultural. Aquesta també s'ha caracteritzat per la seva vocació social arran de la creació de les primeres escoles-taller d'Espanya a la dècada dels 80. Les escoles-taller permetien ensenyar oficis a joves aturats de la regió i, alhora, recuperar i protegir el patrimoni històric comú. Tot això va culminar amb el Premi Europa Nostra l'any 1988. En aquesta mateixa data es fa una passa més i es crea el *Centro de Estudios del Románico*, el qual comença a potenciar jornades de divulgació i investigació entorn al món medieval. Aquest esperit de recerca i divulgació avui es manté a través del *Coloquio Ars Mediaevalis* (dirigit pels Drs. Gerardo Boto i Alejandro García Avilés) i cursos de divulgació com els d'*Historia del Monacato*, amb un gran èxit d'assistents estiu rere estiu. Segons paraules del conferenciant, el *buque insignia* de la fundació ha estat el projecte editorial de la *Enciclopedia del Románico*, una monumental obra que té per objectiu recollir de forma exhaustiva el romànic de la Península Ibèrica amb rigor científic. Aquesta gran obra va portar com a conseqüència la creació d'una gran base de dades fotogràfica del romànic, de prop de 70.000 imatges, anomenada *románicodigital.com*. Per concloure la conferència, va destacar la gran labor científica que duu a terme la Fundació a través de l'organització de congressos, cursos i simposis per fer avançar el coneixement sobre el món medieval, i que té la seva culminació en nombroses publicacions d'abast internacional.

Moment de la inauguració del curs per part de la Dra. Francesca Español, presidenta de l'entitat i la presentació del conferenciant Sr. Pedro Luis Huerta

II. Cicles de Conferències

XXX Cicle de Conferències: Els Trastàmara a la Corona d'Aragó i el seu temps

Al llarg dels mesos de febrer i març de 2014, Amics de l'Art Romànic va organitzar el *XXX Cicle de Conferències: Els Trastàmara a la Corona d'Aragó i el seu temps*. Totes les sessions es van desenvolupar a la sala Pere i Joan Coromines de l'IEC (carrer del Carme 47, de Barcelona). Els temes foren els següents:

- 8 de febrer de 2016 : «Art, pacte i legitimació. Ferran d'Antequera, els Trastàmara i l'evolució de les propostes estètiques a la ciutat de València», a càrrec del Dr. Juan-Vicente García Marsilla, Universitat de València.
- 15 de febrer de 2016 : «El comte Pere II d'Urgell (1348-1408) i les arts», a càrrec dels Dr. Francesc Fité i Llevot, AAR-Universitat de Lleida, i Dr. Alberto Velasco González, Museu de Lleida Diocesà i Comarcal (MdLL)
- 22 de febrer de 2016: «Arte y cultura en Aragón en tiempos de los primeros Trastámara (1412-1458)», a càrrec del Dr. Jesús Criado Mainar, Universitat de Saragossa
- 29 de febrer de 2016: «Memoria e imagen regia en la Castilla Trastámara», a càrrec de la Dra. Olga Pérez Monzón, Universitat Complutense de Madrid

- 7 de març de 2016: «La promoció artística a Catalunya sota el regnat dels primers Trastàmara», a càrrec del Dr. Joan Valero Molina, historiador de l'art

Dr. Juan-Vicente García Marsilla,
Universitat de València

Dr. Joan Valero Molina,
historiador de l'art

Dr. Jesús Criado Mainar,
Universitat de Saragossa

Dr. Alberto Velasco González,
Museu de Lleida Diocesà i
Comarcal (MdLL)

III. Conferències

Durant el curs es van anar oferint diverses conferències amb una clara finalitat divulgadora dels estils centrals de l'Edat Mitjana, el romànic i el gòtic, amb la voluntat d'apropar el gran públic a aquestes sensibilitats artístiques. Totes les sessions es van desenvolupar a la sala Pere i Joan Coromines de l'IEC (carrer del Carme 47, de Barcelona).

Del cicle «Romànic a l'abast», els temes tractats foren els següents:

- 14 de desembre de 2015, «La portada de Sant Pere de Rodes. Noves aportacions i síntesi», a càrrec del Sr. Jaume Barrachina Navarro, Conservador-Director del Museu del Castell de Peralada.
- 11 de gener de 2016, «Pervivència poblacional i continuïsmes estructurals a la marca del Gaia (segles IX-XI)», a càrrec del Sr. Jordi Juan Villanueva, medievalista.
- 1 de febrer de 2016, Conferència-concert: «Despertant instruments adormits: de la imatge al so. Els instruments de la portada de Ripoll, materialitzats», a càrrec del Sr. Antoni Madueño Ranchal, cantant i musicòleg.

Del cicle «Gòtic a l'abast», els temes tractats foren els següents:

- 9 de novembre de 2015, «Art visible, art amagat: vitralls gòtics a les esglésies catalanes», a càrrec de la Dra. Silvia Cañellas, historiadora de l'art.
- 16 de novembre de 2015, «Música medieval: entre el perill del plaer i la puresa de la devoció», a càrrec de la Sra. Mercè Pardo Pastor, professora d'història de la música i cantant.
- 21 de desembre de 2015, «La construcció de la memòria. Llegendes i imatges: Sant Carlemany a la catedral de Girona», a càrrec del Dr. Joan Molina Figueras, Universitat de Girona.
- 14 de març de 2016, «La princesa Eudòxia davant la tomba de sant Esteve, del retaule de sant Esteve de Granollers», a càrrec de la Sra. Núria Prat Grau, restauradora del Museu Nacional d'Art de Catalunya.
- 11 d'abril de 2016, «L'heràldica a la catedral de Barcelona», a càrrec del Sr. Pere Puigderajols i Jarque, heraldista.
- 2 de maig de 2016, «Els ornaments litúrgics del Museu de la Col·legial de Santa Maria dels Corporals de Daroca» a càrrec de la Sra. Rosa M. Martín Ros, historiadora de l'art.

Del cicle «Art medieval a l'abast», els temes tractats foren els següents:

- 23 de novembre de 2015, «Converses entre l'art contemporani i l'art medieval», a càrrec de la Sra. Eulàlia Grau, artista contemporània.
- 18 de gener de 2016, «L'ofici d'escriure. Concepció i procés d'un llibre. Re-

flexions a l'entorn dels Pecats capitals de la història de Catalunya. L'avarícia», Barcelona: ed. Columna, 2015, a càrrec del Sr. Antoni Dalmau Ribalta, escriptor.

Dra. Silvia Cañellas,
historiadora de l'art

Sr. Antoni Dalmau Ribalta, escriptor

Sra. Eulàlia Grau, artista contemporània.

Dr. Joan Molina Figueras,
Universitat de Girona

IV. Sessions de Treball de camp: visites

Les visites tenen per objectiu poder veure en directe els monuments més representatius de l'art medieval català, comentats pels especialistes que els han estudiat o restaurat. Els llocs visitats durant aquest curs van ser:

- 7 de novembre de 2015. «Visita matinal a la parròquia de Sant Just i Pastor de Barcelona»
- 28 de novembre de 2015. «Visita matinal al Museu Maricel de Sitges»
- 30 de gener de 2016. «Visita matinal al monestir de Santa Maria de Montsió».

Claustre gòtic de l'antic monestir de Santa Maria de Montsió de Barcelona, de monges dominiques, traslladat a Esplugues de Llobregat a mitjan segle XX.

Visita a Sant Just i Pastor

Sortida al Cau Ferrat i al Museu Maricel de Sitges

Explicacions del Dr. Joan Valero a Santa Maria de Montsió.

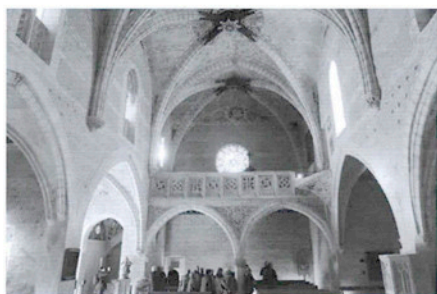

Explicacions de la Sra. Rosa Martin a Santa Maria de Montsió.

V. Sessions de Treball de camp: viatges

- 24 i 25 d'octubre de 2015 . «Viatge a la Vall del Jiloca (Saragossa)». Es visitaren les singulars esglésies mudèjars de Torralba de Ribota, Cervera de la Cañada, Maluenda i Velilla de Jiloca i els destacats retaules gòtics que contenen. També es va fer un recorregut per Calatayud.
- 25 al 28 de març de 2016. Viatge de Setmana Santa. Monuments romànics del Perigueux (França): Perigord, Saint-Avit-Sénieur, Paunac, Aubeterre, Cadouin, Tremolat, Saint Aulaye, Lemzor , Agonac...

- 7 i 8 de maig de 2016. Sortida: Monuments medievals de Daroca i el seu entorn. Visita del santuari marià de Tobed i dels monuments religiosos i civils de la vila de Daroca: muralles, casa-palau dels Luna (s. XIV); Col·legiata de Santa Maria i el seu museu i esglésies de Sant Joan, Sant Domènec i Sant Miquel.
- 28 i 29 de maig de 2016 . Sortida de final de curs: Monuments de l'Alt Palància i del Baix Maestrat. Es van visitar la vila de Sagorbo amb la seva catedral, claustre i museu d'art sacre (amb importants retaules d'època gòtica). Es va fer un recorregut per Sant Mateu per descobrir l'interessant traçat urbà de la vila i alguns edificis civils destacats (Ajuntament) i es visità l'església arxiprestal gòtica i el seu museu. També es va visitar Catí i Peníscola.

Santa Maria de Maluenga al
Viatge a la Vall del Jiloca (Saragossa)

Participants al viatge de Setmana Santa
a St. Jacques d'Aubertre.

El Dr. Francesc Fité i la Sra. Rosa Martin
durant les explicacions a Daroca

Participants a la sortida del final de curs a
l'Art Palància i el Baix Maestrat a la cartoixa
de Valldecris

VI. Relació amb altres entitats

Amb la voluntat de buscar la relació amb altres entitats afins, es van potenciar diversos actes per establir aquest lligams i col·laboració.

- Entre els dies 29, 30, 31 d'octubre i 1 de novembre, va tenir lloc el «XXXIV Congrés internacional sobre la Cartoixa. La Cartoixa de Montalegre, 1415-2015» a l'Aula Magna del Seminari Conciliar de Barcelona. El congrés commemorava el 6è centenari de la fundació de la Cartoixa de Santa Maria de Montalegre (Tiana (Maresme)) i a més, pretenia celebrar l'efemèride tot posant a la disposició dels especialistes i de la societat en general el fruit dels últims estudis i investigacions científiques sobre la seva història, per tal de permetre un millor coneixement i la valoració d'aquest gran monument i la del treball intel·lectual i espiritual dels seus monjos. Com a representants d'Amics de l'Art Romànic hi van participar:
 - Dijous, 29 d'octubre de 19.00 - 19.30 h, comunicació «La cartoixa de Sant Pol de Mar. Estat de la qüestió i hipòtesi de la seva estructura», a càrrec de Dr. Joaquim Graupera
 - Dissabte, 31 d'octubre de 18.30 - 19.00 h, comunicació «Pedra de Girona a Montalegre: el claustre prefabricat d'època gòtica i l'ideari cartoixà», a càrrec de la Dra. Francesca Español, Universitat de Barcelona

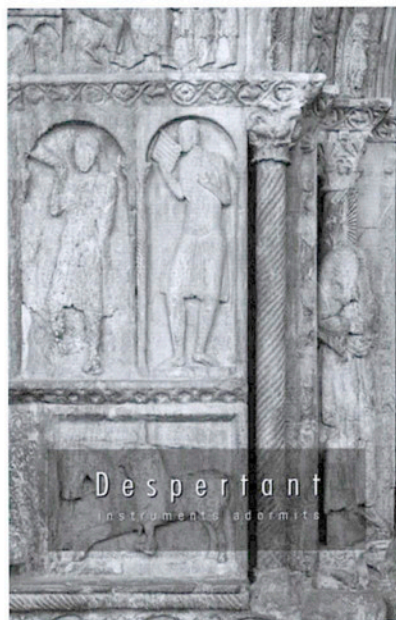
La Dra. Francesca Español en un moment de la presentació.

Sr. Pere de Manuel (Director del Congrés), dom Josep Canals, Dra. Francesca Español i Joaquim Graupera al claustre de la Cartoixa de Montalegre (Tiana)

- 16 d'abril de 2016 . Amics de l'art Romànic va col·laborar en la difusió del concert: «Despertant instruments adormits. Musiques al voltant de la portada de Ripoll». Intèrprets: Clus Trobar Ensemble i la capella de Santa Maria. El seu director, Antoni Madueño és un estret col·laborador d'AAR. L'acte

va tenir lloc a Santa Maria de Ripoll. Durant la primavera de 2015, en el marc de la candidatura de la Portalada com a Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO, el musicòleg i intèrpret Antoni Madueño va dirigir un equip de lutiers (encapçalat per Carlos Arduro) que va construir rèpliques dels instruments que apareixen a la Portalada romànica del Monestir de Santa Maria de Ripoll: fídula, giga, arpa, rota i flauta de Pan. Els instruments estan representats en 39 punts diferents de la Portalada i aquesta recreació és la primera experiència d'aquest tipus que es realitza a Catalunya. Els treballs de construcció van estar oberts al públic, i més de 1.000 persones van visitar el taller, entre centres educatius, intèrprets, investigadors de la música medieval i públic en general. En el concert *Despertant instruments adormits* vuit solistes de projecció internacional, acompanyats per la Coral Capella de Santa Maria i el Cor de veus blanques Els Follets de Ripoll, van interpretar la música creada al *Scriptorium* de Ripoll entre els segles X i XIV.

16 d'abril de 2016 - VII Trobada d'associacions «Amics de l'Art Romànic» de Catalunya - Dia del Romànic 2016

El passat diumenge, 16 d'abril de 2016, va tenir lloc la VII Trobada dels Amics de l'Art Romànic a la ciutat de Terrassa. Aquest any, l'organització de la trobada va recaure en els AAR de Sabadell. El Sr. Lluís Fernández i López, president d'ARR de Sabadell i el Sr. Domènec Ferran, director del Museu de Terrassa, van obrir la Jornada amb unes paraules de benvinguda. Un cop acabada la presentació, els socis de les diverses entitats van dividir-se en diversos grups, per poder visitar el conjunt episcopal d'Egara i el museu del castell-cartixa de Vallparadís. Tot seguit es va anar a dinar, on després de l'àpat, es va procedir a la projecció, al mateix menjador, dels audiovisuals: *La torre de Palau i la vila medieval* i *Les pintures de la Seu Episcopal, segles V a VIII*. L'acte va concloure amb el parlament dels representants de les entitats que hi varen participar: Amics de l'Art Romànic de Catalunya; Amics de l'Art Romànic de Sabadell; Amics de l'Art Romànic del Berguedà i l'Institut d'Estudis Penedesencs.

Participants a la trobada dins l'església de Sant Pere de Terrassa

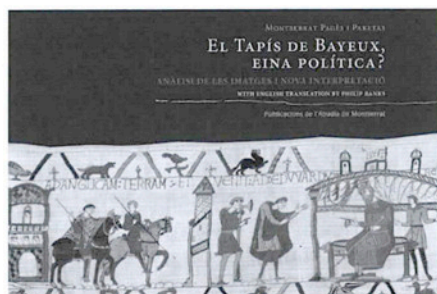
Parlament dels representants de les entitats participants

VII. Publicacions

25 de gener de 2016, 19.00 hores. Presentació del llibre *El tapís de Bayeux, eina política? Anàlisi de les imatges i nova interpretació*, de Montserrat Pagès Paretas (traducció a l'anglès de Philip Banks), Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2015. Hi van intervenir la Sra. Rosa M. Martín Ros, vicepresidenta d'Amics de l'Art Romànic (AAR); el Sr. Philip Banks, traductor de l'obra, i l'autora del llibre.

La primera intervenció sobre el llibre va anar a càrrec del Sr. Philip Banks, traductor del llibre. Aquest va fer una mirada personal sobre el tapís de Bayeux i totes les llegendes i històries èpiques que envoltaven el segle XI a Anglaterra i que van forjar la seva passió per aquesta època. Dins aquests records d'infantesa vinculats al tapís, una data se li va quedar gravada en la memòria: el 1066. Una data de gran importància en la construcció identitària anglesa, ja que esdevé l'any de la conquesta d'Anglaterra per part de la Normandia, l'anomenada Batalla de Hastings. La següent intervenció va anar a càrrec de l'autora del llibre, la Dra. Montserrat Pagès Paretas, qui va agrair als Amics de l'Art Romànic la seva col·laboració en la presentació pública del llibre. Segons l'autora, algunes de les interpretacions que s'havien formulat per part de la historiografia entraven en evident contradicció amb el que les pròpies imatges exhibien. Arran d'això, l'obra pretén posar en qüestió moltes de les hipòtesis que s'han anat mantenint sobre el tapís per part de la historiografia. Les conclusions que sosté en la seva obra defensen que es tractaria d'una peça, el destinatari de la qual seria Harold, el rei vençut; això explicaria el fet que se'l representi com a *rex* de forma tan respectuosa, i no com un vençut. Una obra que esdevindria un *unicum* des del punt de vista de la seva funció, atès

que pretendria gravar en imatges una relació d'amistat, la de dos reis enfrontats per la guerra, però grans amics en el terreny personal, expressat d'una manera extraordinàriament subtil.

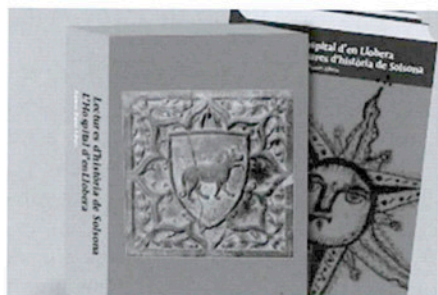
Portada del llibre

Sr. Philip Banks, traductor del llibre; Sra. Rosa Martín (AAR) i Dra Montserrat Pagès (MNAC) autora del llibre.

23 de maig de 2016. Presentació del llibre: *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'Història de Solsona*, a càrrec de Ramon Planes Albets.

La presentació va anar a càrrec de la Dra. Francesca Español, presidenta d'AAR i de Ramon Planes Albets, l'autor del llibre. EL llibre, de gran format, s'ha pogut editar gràcies a més de 165 mecenes que han contribuït a finançar l'edició. Els impulsors del projecte són el Consell Comarcal del Solsonès, el Centre d'Estudis Lacetans del Solsonès i el Fòrum d'aprofundiment democràtic de Solsona, i la seva intenció és publicar l'obra per Sant Jordi. L'autor de l'estudi ressegueix els fets més destacats de la història de Solsona, des dels segles XV fins al segle XX, estudiant la trajectòria vital de la família dels Llobera. L'àmplia projecció dels negocis dels mercaders Llobera i de l'activitat universitària del Col·legi d'en Llobera fa que l'obra contingui, més enllà del Solsonès, referències de l'entorn com Cardona i d'altres indrets dels Països Catalans, peninsulars i europeus. *L'Hospital d'en Llobera. Lectures d'història de Solsona* es presenta en una versió acurada en dos volums que inclou 382 documents editats, 1.200 de descrits, dels segles XIV al XX i un índex de 5.000 noms, corresponents a institucions i solsonins dels segles XIV al XX. El llibre té com a fil conductor l'edifici de l'Hospital d'en Llobera, actual seu del Consell Comarcal del Solsonès, que l'any 2011 va celebrar els 600 anys d'història de la seva construcció.

Portada del llibre

La Dra. Francesca Español (AAR) i Ramon Planes Albets, autor del llibre.

VIII. Premis a treballs de recerca

23-04-2016 - 22è Premi dels Amics de l'Art Romànic (2015) per a treballs de recerca.

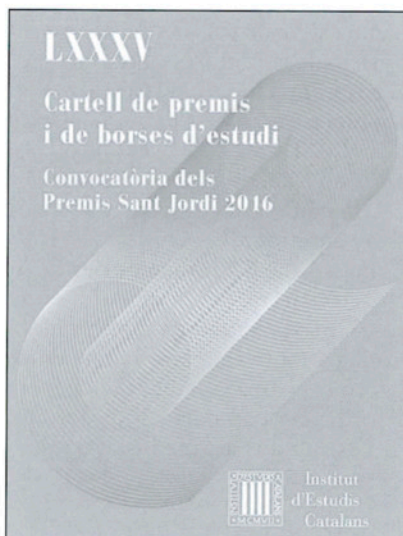
El passat Sant Jordi es van lliurar els premis de la 22a convocatòria del premi dels Amics de l'Art Romànic (2015) per a treballs de recerca. Dins el marc del LXXXV cartell de premis i de borses d'estudis de l'Institut d'Estudis Catalans.

Aquest premi va ser instituit l'any 1993 i està dirigit a qualsevol treball d'investigació, bibliogràfic o d'assaig sobre art i cultura catalanes. S'adjudica en dos torns: 1) període preromànic o romànic; 2) període gòtic. El torn del 2015 estava dedicat al període preromànic o romànic.

En aquesta convocatòria el premi es va declarar desert, ja que no es va presentar cap treball per optar al guardó.

23-04-2016 – Convocatòria dels 23è Premi dels Amics de l'Art Romànic (2017) per a treballs de recerca.

Dins la festivitat de Sant Jordi es va obrir el termini per la presentació de treballs per a la 23a convocatòria del premi dels Amics de l'Art Romànic (2017) per a treballs de recerca. S'adjudica en dos

torns: 1) període preromànic o romànic; 2) període gòtic. El torn de 2016 està dedicat al període preromànic o romànic.

El treball ha de tenir una extensió màxima de cinquanta fulls de format ISO A4; poden prendre part en aquesta convocatòria estudiants universitaris i titulats des de l'1 de febrer de 2012 i no es poden considerar els treballs que hagin estat premiats anteriorment o subvencionats per l'Institut o per una altra institució. La dotació del premi és de nou-cents euros (900 €). Aquesta quantitat pot estar subjecta a la retenció de l'IRPF. Es poden concedir fins a dos accèssits. Es podran recollir els treballs no premiats fins al 30 de juny de 2017. L'Institut no es compromet a tenir-los a disposició dels autors després d'aquesta data. El pagament dels imports dels premis prescriu el dia 14 de juliol de 2017. Amics de l'Art Romànic publicarà el treball premiat en la revista *Lambard. Estudis d'Art Medieval*.

El lliurament de premis tindrà lloc l'abril del 2017.

El termini d'admissió de candidatures serà el 30 de novembre de 2016, a les 13 hores.

IX. Difusió en les xarxes socials

S'ha mantingut la pàgina web de l'entitat i s'ha consolidat com una eina de comunicació entre els socis i la junta de l'entitat amb la intenció, també, de restar oberta a tothom. Puntualment s'informa dels actes programats i s'hi mostren les cròniques de les activitats ja realitzades. A part d'aquesta part més dinàmica, hi ha una sèrie de pàgines fixes on s'informa sobre l'entitat (com fer-se soci, la composició de la Junta, estatuts, etc.) i d'altres aspectes relacionats amb enllaços sobre altres entitats i congressos al voltant de l'art i el patrimoni medieval català. En aquesta part també s'hi pot trobar un enllaç preferent amb el servei de publicacions de l'IEC. La seva adreça és <http://aar-iec.blogspot.com.es> i en aquest any s'ha passat d'un total de 80.296 visites de l'any anterior a les 100.523 actuals.

Pel que fa al compte a Facebook, s'ha passat d'un total de 1.156 seguidors de l'any anterior als 1.697 actuals. L'objectiu és fer un ressò molt més gran de les activitats d'AAR i les memòries de les mateixes. També s'hi penguen notícies sobre les activitats que es desenvolupen arreu a l'entorn de l'art medieval, com congressos, cursos i activitats d'altres associacions, novetats de destacats medievalistes, notícies sobre les exposicions en curs, notícies de troballes i publicacions sobre l'art o la història medieval en general. En definitiva, es tracta d'esdevenir una plataforma per compartir totes les notícies de l'associació AAR amb altres del món de l'estudi de l'art medieval que són a Facebook.